GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ב, 2022
מספר השאלון: 011231
שם התלמיד/ה: _____

עברית: לשון

שאלון מותאם

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק א – שם המספר – 20 נקודות
פרק ב – תחביר / פרק ג – מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים – 80 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר לנבחן (עמ' 10–11).
ד. הוראות מיוחדות: 1. יש לקרוא את המאמרים שבעמודים 4–9 ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.
2. הקפד על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.
שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק א: חובה – שם המספר (20 נקודות)

(קרא את שלושת המאמרים שלפניך. השאלות בפרקי הלשון הן בזיקה למאמרים.)
ענה על שאלה 1.

1. (20 נקודות)

במשפטים שלפניך הקף את הצורה הנכונה של כל שם מספר מבין האפשרויות המודגשות.

- אם תחפשו במנוע החיפוש של "גוגל" את הביטוי "מחאה חברתית", תקבלו **שמונים ושלוש אלף / שמונים ושלושה אלף** תוצאות חיפוש שונות.
- אחת המחאות החברתיות הגדולות בישראל פרצה ב**ארבע עשרה / ארבעה עשר** ביולי בשנת **אלפיים ואחת עשרה / אלפיים ואחד עשר**.
- ב**עשר / עשרת** השנים שחלפו מאז התרחשה המחאה, ניסו בישראל לחולל מחאות חברתיות בסדר גודל דומה, אך לא הצליחו.
- בסקר שנערך נמצא כי **שבעים ואחת / שבעים ואחד** אחוזים מן הציבור סבורים כי מחאה חברתית יכולה להשפיע על מדיניות הממשלה בישראל.

בסקר השתתפו **שש מאות ארבעים וארבעה / שש מאות ארבעים וארבע** אנשים בני **שמונה עשר / שמונה עשרה** ומעלה.

- לאינטרנט **שלושה / שלוש** יתרונות עיקריים בקידום אקטיביזם: ביטול מחסומים פיזיים בין אוכלוסיות, יצירת קהילות חברתיות וקידום זהות קולקטיבית. בישראל מספר המשתמשים באינטרנט גבוה כמעט פי **חמישה / חמש** ממספרם בחלק ממדינות אפריקה.
- החלופה העברית "פְּעִילָן" למילה "אקטיביסט" התפרסמה בגיליון מספר **מאה ושתים עשרה / מאה ושנים עשר** של ידיעון האקדמיה ללשון העברית.

פרק ב: תחביר (80 נקודות)

[לפניך שני פרקים: פרק ב – תחביר ופרק ג – מערכת הצורות.
בחר ב**פרק שלמדת**: פרק ב – תחביר או פרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרת ענה על השאלות לפי ההוראות.]

ציין את שם הפרק שבחרת: _____

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 2–6 (לכל שאלה – 20 נקודות).
שים לב: • בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

- תוכל להיעזר בדף העזר לנבחן (עמ' 10–11).

2. (20 נקודות)

לפניך שני משפטים.

(1) **אם תקראו תגוביות על כתבות שעוסקות באקטיביסטים צעירים, תיתקלו בביקורת שלילית שחוזרת שוב ושוב.** _____

(2) **רוזה פארקס לא פינתה את הכיסא שלה באוטובוס לאדם לבן, ובזכות זאת היא נהפכה לסמל במאבק בין שחורים ללבנים.** _____

א. ציין ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

ב.
- אם המשפט מורכב – תחם בו את הפסוקיות, וציין מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.
- אם המשפט הוא משפט איחוי – תחם את איבריו.

ג. ציין את התפקיד התחבירי של המילים והצירופים המסומנים בקו.

במשפט (1): **כתבות** _____

באקטיביסטים _____

שוב ושוב _____

במשפט (2): **לסמל** _____

3. (20 נקודות)

א. לפניך שלושה משפטים מורכבים, ובהם המילית **כי**.

(1) **זכרו כי אקטיביזם הוא פעולה פוליטית.**

(2) **הביקורת כלפי האקטיביסטים הצעירים היא כי הם "בובות על חוטים".**

(3) **אנשי חינוך ממליצים להיעזר באינטרנט לקידום אקטיביזם אצל בני הנוער כי בני הנוער אוהבים להשתמש בו.**

בכל אחד מן המשפטים תחם את הפסוקית הפותחת במילית **כי**, וציין מעל כל פסוקית שתחמת את התפקיד התחבירי שלה במשפט.

ב. לפניך משפט פשוט.

האקטיביסטים נעזרים באמצעי התקשורת לקידום המסרים שלהם.

נתח את המשפט: ציין מעל כל מילה את התפקיד התחבירי שלה.

4. (20 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

א. לפניך שלושה משפטים.

(1) המבוגרים משיבים על שאלות האקטיביסטים הצעירים בכנות, אף על פי ששאלות מסוימות מעוררות בהם תחושת אי־נוחות. _____

(2) אקטיביסטים הם המובילים העיקריים של הדרישות הללו, אבל כולנו שותפים למשא ומתן על ערכי החברה. _____

(3) כאשר נער מלמד ילדים אחרים, מתפתחת אצלו מחויבות כלפי התוכן הנלמד. _____

- ציין ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.
- ציין את הקשר הלוגי בכל אחד מן המשפטים, והעתק מכל משפט את מילת/מילות הקישור המציינות את הקשר הלוגי.

משפט (1) הקשר הלוגי _____ מילת/מילות הקישור _____

משפט (2) הקשר הלוגי _____ מילת/מילות הקישור _____

משפט (3) הקשר הלוגי _____ מילת/מילות הקישור _____

ב. לפניך משפט במבנה "אין... אלא...".

האינטרנט אינו רק מקור למידע אלא גם כלי תקשורת המניע לפעולה.

כתוב את המשפט מחדש בלי להשתמש במבנה "אין... אלא...". שמור על משמעות המשפט.

5. (20 נקודות)

א. לפניך משפט.

דפני ליף הקימה אוהל בשדרות רוטשילד בתל אביב מפני שלא הצליחה למצוא בעיר דירה להשכרה במחיר הוגן, ובתוך שבועות ספורים היא סחפה אלפי אנשים בישראל למחאה החברתית הגדולה שהתרחשה בשנת 2011.

כתוב על פי משפט זה שלושה משפטים פשוטים, שבכל אחד מהם הנושא התחבירי יהיה **"דפני ליף"**.

השמט מידע לפי הצורך, וכתוב את המשפטים בסדר כרונולוגי.

(1) _____

(2) _____

(3) _____

ב. לפניך שני משפטים ובכל אחד מהם מילה מסומנת בקו.

(1) נראה שהיום, יותר מאי פעם, צעירים ברחבי העולם מעורבים בסביבתם.

(2) היום, כנראה, צעירים ברחבי העולם מעורבים בסביבתם יותר משהיו אי פעם.

- מבין שתי המילים המסומנות בקו הקף את המילה שהתפקיד התחבירי שלה הוא הסגר.
- הסבר את תפקידו של ההסגר במשפט זה.

_____

6. (20 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

א. לפניך שלושה משפטים ובכל אחד מהם יש תמורה.

(1) **בעידן של פוליטיקה חדשה אנחנו האזרחים מציבים דרישות למדינה.**

(2) **ספרו לילדיכם על אנשים, ובייחוד על ילדים אחרים, שפועלים למען מטרות שחשובות להם.**

(3) **מורים ומחנכים מסיבים את תשומת ליבם של האקטיביסטים הצעירים לשני סוגי אוכלוסיות: האוכלוסייה שהם שייכים אליה ו"שאר העולם".**

- מתח קו מתחת לתמורה בכל אחד מן המשפטים.
- בכל אחד מן המשפטים (1)–(3) ציין מעל המילה/הצירוף שהתמורה ממירה את התפקיד התחבירי שלה/שלו.

ב. לפניך שני משפטים ובהם מילים מסומנות בקו.

(1) **בכל פעם שאני רואה את ה"מטרידים" הטובים האלה אני נפעמת.**

(2) **כיום יותר ויותר משפחות מנהלות עם ילדיהן שיח מתמשך.**

השלם את הטבלה שלפניך: ציין את חלק הדיבור ואת התפקיד התחבירי של כל אחת מן המילים המסומנות במשפטים.

המילה	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
מטרידים		
מנהלות		
מתמשך		

פרק ג: מערכת הצורות (80 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 7–11 (לכל שאלה – 20 נקודות).

שים לב: • בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

- תוכל להיעזר בדף העזר לנבחן (עמ' 10–11).

---

7. (20 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

לפניך שבעה משפטים, ובכל משפט יש פועל מודגש ובסוגריים אותו הפועל מנוקד.
ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפועל	השורש	הבניין
האקטיביסטים **מתקוממים** (מִתְקוֹמְמִים) נגד עוולות.		
סיפורים על פעילויות של בני נוער יכולים **להועיל** (לְהוֹעִיל) בחינוך לאקטיביזם.		
אם תקראו תגוביות שעוסקות באקטיביסטים צעירים, קרוב לוודאי ש**תיתקלו** (תִּתְקְלוּ) בביקורת שלילית.		
דפני ליף **מחתה** (מָחָתָה) נגד מחירי הדיור בתל אביב.		
אקטיביזם הוא פעולה פוליטית ה**מאתגרת** (מְאַתְגֶּרֶת) את הממסד.		
בני נוער פעילים **יעידו** (יְעִידוּ) שאפשר לפעול למען הזולת גם אם עסוקים.		
בזכות האינטרנט אנו לומדים על הדיכוי ש**חווים** (חוֹוִים) אנשים במקומות שונים בעולם.		

8. (20 נקודות)

א. לפניך טבלה ובה שלושה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש.
ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפועל	השורש	הבניין
התלמידות **מוּכָנוֹת** להקריב מזמנן למען פעילות בקהילה.		
הפעולות ה**מְכֻנּוֹת** אקטיביזם הן תמיד פומביות.		
הפעולות האלה **מְכֻוָּנוֹת** אל הציבור.		

ב. לפניך שני משפטים ובכל אחד מהם פועל מודגש. ציין את השורש של כל אחד מהם.
הנערה **שבתה** (שָׁבְתָה) את ליבו. השורש: _____
חברת ההסעות **שבתה** (שָׁבְתָה) במחאה על גובה שכרם של העובדים. השורש: _____

ג. לפניך שני משפטים, ובהם מילים מודגשות.
(1) התקשורת **מניעה** (מְנִיעָה) יחידים וקבוצות לפעולה אקטיביסטית.
(2) הממשלה הוציאה צו **מניעה** (מְנִיעָה) נגד האקטיביסטים.

- **הקף** את המילה המודגשת שהיא צורת בינוני.
- ציין את השורש של המילה שהקפת. _____
- ציין את שם הפועל של המילה שהקפת. _____

ד. לפניך רשימת מילים. **הקף** את **שתי** המילים שה**אות מ"ם** בהן היא **אות שורש**.
מבוכה (מְבוּכָה), **מלוכה** (מְלוּכָה),
מכחול (מִכְחוֹל), **משיכה** (מְשִׁיכָה)

9. (20 נקודות)

א. לפניך משפטים, ובכל אחד מהם יש שם פעולה מודגש.
(1) לילדים יש זכות ל**הסבר** (הֶסְבֵּר) הגיוני מן המבוגרים.
(2) האקטיביזם הוא כמו **ריצת** (רִיצַת) מרתון.
(3) **ארגון** (אִרְגּוּן) מבצע ההתרמה ארך שעות רבות.
(4) בני נוער רבים חשים **הזדהות** (הִזְדַּהוּת) עם בני נוער בני גילם שפועלים למען החברה.
בטבלה שלפניך ציין את **השורש** ואת **הבניין** של כל שם פעולה.

המשפט	שם הפעולה	השורש	הבניין
(1)	**הסבר**		
(2)	**ריצה**		
(3)	**ארגון**		
(4)	**הזדהות**		

ב. לפניך משפטים, ובהם צורות בינוני מודגשות.
(1) קהילות האקטיביסטים **מתגבשות** כדי לקדם מטרה **משותפת**.
(2) הפעילות ה**גלויה** של האקטיביסטים גורמת להצטרפותם של אחרים לעשייה החברתית.
(3) האקטיביזם כיום אינו פרי יצירתם של אבות רוחניים **והוגים**, אלא של יחידים, ארגונים ועמותות.
(4) כדי לעודד אקטיביזם יש להפגיש את בני הנוער עם אוכלוסיות **מוחלשות** שזכויותיהן נפגעות.

- ציין מעל **כל צורת בינוני** מודגשת את **חלק הדיבור** שלה.
- מבין צורות הבינוני המודגשות העתק **שתי** צורות השייכות לאותו **הבניין**.

_____, _____

10. (20 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

א. לפניך קטע שחסרים בו **פעלים**. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את הפועל המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

לפני כשנתיים החלה גרטה תונברג להפגין בכל יום שישי מול הפרלמנט של שוודיה. היא ישבה שם לבדה ובידה שלט: "שביתת בתי הספר למען האקלים". המחאה שלה _____ (ע-ו-ר) עניין רב. הסיפור שלה _____ (פ-ר-ס-ם) בכל העולם ו_____ (ז-כ-י) לתגובות רבות של צעירים.

בני נוער רבים במדינות שונות _____ (צ-ר-ף) למחאה וכינו אותה "ימי שישי למען העתיד". בישראל משתתפים במחאת ימי שישי למען העתיד כמה מאות מתבגרים ומתבגרות, והם מארגנים הפגנות בכל שבוע במקומות שונים בארץ. בהפגנות הם _____ (נ-ו-ף) שלטים, ושמחים להסביר את מחאתם לכל מי ששואל מדוע הם מפגינים. בני נוער אלה _____ (ב-ו-ן) שאם הם לא יפעלו בהקדם, יערות הגשם ימשיכו _____ (כ-ר-ת), והטמפרטורה הממוצעת בעולם תמשיך _____ (ע-ל-י).

ב. לפניך קטע שחסרים בו **שמות עצם**. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את שם העצם המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

כבר בגיל צעיר מאוד מתפתח אצל הילדים _____ (ח-ו-ש) צדק. בתחילה הוא נוגע להם אישית, והוא מתבטא למשל ב_____ (ש-ו-י) שהם עורכים בינם לבין אחרים. אחר כך כשהילדים גדלים, ה_____ (ר-א-י) שלהם מתרחבת למעגלים של קהילה, מדינה ועולם.

_____ (י-פ-ע) חברתיות שיש בהן סבל אנושי, בדרך כלל מעוררות אצל הילדים חמלה ורצון להושיט עזרה. הילדים רוצים להרגיש שהם מביאים _____ (י-ע-ל), ושיש להם כוח והשפעה. הם רוצים שה_____ (י-ד-ע) שלהם יישמעו, והם מעוניינים ב_____ (פ-ו-ץ) הרעיונות שלהם. חשוב להקשיב לילדים, לדבר איתם על בעיה מסוימת ולשאול אותם מה הם חושבים שאפשר לעשות כדי לתרום ל_____ (פ-ת-ר) שלה.

11. (20 נקודות)

א. לפניך קטע, ובו מילים מודגשות.

המחאה החברתית שהתרחשה בישראל בקיץ 2011 נתפסת בקרב הציבור כקריאה ל**שוויון** מבחינת **היכולת** לרכוש דירה, אולם למעשה, היא הייתה **ניסיון אמיתי** לעצב מחדש את **הדמות** של הדמוקרטיה **במדינה**, וליצור **זהות** ישראלית משותפת.

מיין בטבלה את המילים המודגשות לפי דרכי התצורה שלהן.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. המילים **תגובית** ו**תגובן** (החלופות העבריות למילים "טוֹקבֶּק" ו"טוקבקיסט") נוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי.

לכל מילה ציין את הצורן הסופי שלה ואת משמעותו.

תגובית הצורן הסופי _____ משמעותו _____

תגובן הצורן הסופי _____ משמעותו _____

ג. לפניך טבלה ובה שני משפטים ובכל אחד מהם המילה "**מפלגתי**" מודגשת. השלם את הטבלה.

המשפטים	סוג הצורן הסופי	משמעות הצורן הסופי
(1) לצערי, לא עברה **מפלגתי** את אחוז החסימה.		
(2) הכינוס ה**מפלגתי** הבא ייערך בחודש מרץ.		

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

נספח 1 – מאמרים

מאמר 1

אקטיביזם ופוליטיקה חדשה – בין כיכר העיר לחיי היום־יום

בטי בנבנישתי

א בשנת 1955 סירבה רוזה פארקס, אישה אפרו־אמריקנית, לְפַנות את הכיסא באוטובוס בשביל אדם לבן, כפי שהיה נהוג אז, ובזכות סירובה היא נהפכה לסמל במאבק לשוויון בין שחורים ללבנים בארצות הברית; ג'וליה לוריין היל התגוררה על עץ סקויה בקליפורנייה במשך 738 ימים עד שהבעלים של חברה לכריתת עצים התחייבו שהם לא יכרתו את עצי הסקויה בני מאות השנים; דפני ליף הקימה אוהל בשדרות רוטשילד בתל אביב כדי למחות על שלא הצליחה למצוא בעיר דירה להשכרה במחיר הוגן. בתוך שבועות ספורים היא סחפה אחריה אלפי אנשים בישראל ומעשיה הובילו למחאה החברתית הגדולה, שהתרחשה בשנת 2011.

ב כל אלה הן דוגמאות לפעולות של יחידים שביקשו לשנות את החברה – את סדרי העדיפויות שלה, את האופן שבו ארגונים כלכליים וחברתיים פועלים או את הערכים של הקהילה שבה אנו חיים. הרצון לקדם שינוי כזה הוא פעולה פוליטית.

ג פעולות כאלה מכונות "אקטיביזם"[1], והן תמיד פומביות ומכוונות בד בבד אל הציבור ואל מקבלי ההחלטות. המְבצעים של הפעולות האלה, האקטיביסטים, נעזרים באמצעי התקשורת כדי לקדם את המסרים שלהם. לעיתים קרובות האקטיביסטים הם קומץ אנשים שרואים את עצמם כמי שפועלים למען הכלל, ויש להם אומץ, גבורה ונכונות להקרבה אישית. האקטיביסטים אינם מבקשים רווח אישי, אלא רווחה לחברה. הם מאמינים ביכולתם להציל את החברה מעוולות באמצעות נקיטת מגוון פעולות כמו כתיבת טקסטים, יצירת אומנות, שביתות, הפגנות ועוד פעולות ראוותניות.

ד אפשר לומר שאקטיביזם קיים משחר ההיסטוריה. בעבר היו אלה מייסדי הדתות המונותאיסטיות, פילוסופים ומדענים בימי הביניים שחוללו שינויים חברתיים מהותיים וחובקי עולם. אולם האקטיביזם שאנו עדים לו כיום אינו פרי יצירתם של אבות רוחניים ושל הוגים אלא של יחידים, ארגונים ועמותות המבקשים לשנות את האופן שבו החברה פועלת ולהשפיע על מקבלי ההחלטות.

ה אחד המאפיינים הבולטים של האקטיביזם המודרני הוא כאמור פעילות גלויה וחשופה לעיני הציבור. חשיפת הפעילות ופרסומה גורמים לפרטים ולקבוצות להצטרף לעשייה החברתית.

ו מאפיין נוסף של אקטיביזם הוא גלובליות. פעילות האקטיביסטים חוצת גבולות ומשפיעה על העולם כולו. נקודת המבט הגלובלית מאפשרת לבני האדם להרגיש שייכות גם לעולם הגדול וגם למדינתם. השילוב של פעולות לאומיות עם פעולות כלל־עולמיות יכול ליצור שיתוף פעולה בין מדינות ולפתור בו בזמן בעיות מקומיות ובעיות גלובליות. מאבק חברתי יכול להיות של קהילה ובה כמה עשרות משתתפים או של קהילות רבות ובהן מיליוני משתתפות. הקהילות יכולות להיות מקומיות־שכונתיות או גלובליות, חובקות עולם, ותיקות ומבוססות או כאלה שמתגבשות רק כדי לקדם מטרה משותפת.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ז יש לזכור כי אקטיביזם הוא פעולה פוליטית, שאינה נובעת מן המוסדות הפוליטיים, אלא מן החברה עצמה, והיא מעבירה לציבור את האחריות לגורלה של החברה. בעידן של פוליטיקה חדשה אנחנו האזרחים מציבים דרישות למדינה בנוגע לאופן שבו החברה צריכה להתארגן. האקטיביסטים הם המובילים הבולטים של הדרישות הללו, אבל כולנו שותפים למשא ומתן על ערכי החברה שאנחנו חיים בה. הפוליטיקה כבר איננה רק נחלתם של נבחרי הציבור, אלא תוצאה של פעולות החיים שלנו.

(1) אקטיביזם – בעברית: פעילנות; אקטיביסט הוא פעילן או פעיל.

מעובד על פי בנבנישתי, ב' (מאי, 2019). אקטיביזם ופוליטיקה חדשה – בין כיכר העיר לחיי היום־יום. **פסיק – מגזין המכון הדמוקרטי**, גיליון 8. אוחזר מ־ democratic.co.il.

מאמר 2

איך לדבר עם ילדים על אקטיביזם

רייצ'ל פינק

א בזכות הרשתות החברתיות נפקחו עינינו ואנו רואים את חוסר השוויון, את הדיכוי שחוות אוכלוסיות מסוימות ברחבי העולם ואת כדור הארץ שלנו עולה בלהבות, פשוטו כמשמעו. אבל אם יש נקודת אור אחת בכל האפלה הזאת, הרי היא האקטיביסטים הצעירים שמתקוממים ומשמיעים את קולם נגד עוולות ונגד אדישות – הגרטה־תונברגים[1] והמלאלה־יוספזאים[2] של העולם.

ב היום, יותר מאי פעם, צעירים ברחבי העולם מעורבים בסביבתם. בכל פעם שאני רואה את ה"מטרידים" הטובים האלה, אני נפעמת מהבגרות, מקור הרוח, מהמרץ ומההתלהבות שלהם. מה מעורר בהם השראה לנקוט צעדים אמיצים ונועזים כאלה? מי הם המבוגרים בחייהם שעזרו להם לבטא את קולם הפנימי ולפעול למען שינוי?

ג בעלי ואני השקענו מאמצים רבים כדי לפתח בילדינו רגשות אמפתיה וחמלה, ולא היינו היחידים שעשו זאת. כיום, בתקופה שבה מחאות על עוולות נשמעות ממש מתחת לחלון ביתן של משפחות רבות, יש יותר ויותר משפחות כמונו שמנהלות עם ילדיהן שיח מתמשך על גזענות, על שוויון ועוד.

ד אבל אם תקראו תגוביות על כתבות שעוסקות באקטיביסטים צעירים, קרוב לוודאי שתיתקלו באותה ביקורת שלילית: לא משנה למען איזו מטרה הילדים הללו נאבקים, מאשימים אותם שהם "בובות על חוטים" המופעלות בידי אחרים, ומניחים שלא ייתכן שאכפת להם מ"בעיות של מבוגרים". לכן הורים ומחנכים צריכים להבין שכאשר מחנכים ילדים להיות אקטיביסטים, צריך ללמד אותם לפתח חשיבה עצמית כדי שהם יפעלו למען פתרון בעיות בתחומים שמעוררים בהם עניין. אסור לנו לקחת אותם להפגנה שאין להם מושג במה היא עוסקת או לתת בידיהם שלט מחאה שהם אינם מסוגלים לקרוא או להבין את הכתוב בו.

ה עלינו ללמד את הילדים על המתרחש בעולם, וכשהם שואלים שאלות עלינו לעשות כמיטב יכולתנו לענות להם בכנות, גם אם התשובה מעוררת בנו תחושת אי־נוחות. לילדים יש זכות להסברים הוגנים והגיוניים. כשילד שואל "למה" לעולם אל תשיבו לו "כי אמרנו כך". כשאנו מעודדים את הילדים לערער על המצב הקיים, מתפתח בהם אמון, ובזכות זה הם מסוגלים לפתח חשיבה ביקורתית גם בעניינים שאינם משפיעים עליהם ישירות.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ו דרך נוספת לטפח את מודל האקטיביזם ואת הערכים הנלווים לו היא דוגמה אישית, למשל להשתמש בתיקים מִבד לנשיאת הקניות או לארגן נסיעות משותפות ברכב כדי להקטין את הזיהום הסביבתי. כדי לתת לילדיכם השראה ספרו להם גם על אנשים, ובייחוד על ילדים אחרים, הפועלים למען מטרות שחשובות להם.

ז אחת המיומנויות החשובות שאנחנו יכולים להקנות לילדינו בהקשר של אקטיביזם היא יצירת קשרים. הרי בסופו של דבר אקטיביזם מבוסס על בני אדם שמתלכדים כדי לפתור בעיה. עודדו אותם לפנות לאנשים אחרים שמגלים עניין במאבק שלהם או להצטרף לקבוצה של אקטיביסטים שהשקפת עולמם דומה לשלהם. פעילות משותפת תאפשר להם לחלוק רעיונות וליהנות מעצות של אחרים ומעידודם.

ח אפשר לעודד את הילדים להשתתף בהפגנות ובמצעדים כדי להעלות את המודעות של מקבלי ההחלטות לבעיות ואפשר גם לעודד את הילדים לנקוט פעילויות שקטות יותר ויעילות לא פחות, כמו כתיבת מכתבים ויצירת קשר עם גורמים בעלי השפעה.

ט עלינו להסביר לאקטיביסטים הצעירים שאקטיביזם הוא כמו ריצת מרתון ולא כמו ספרינט[3]. ילדים צריכים להבין שלא נוכל לחסל לחלוטין את הגזענות או להפסיק לגמרי את ההתחממות העולמית באמצעות הפגנה או כתיבת מכתב, ובסדר גמור לחוש תסכול לנוכח הקצב האיטי שבו מתחולל השינוי. הדבר החשוב הוא לא לאבד תקווה, להביט לאחור ולראות איזו דרך עשינו ולהסתכל קדימה על עולם שיהיה טוב יותר מזה שאנחנו חיים בו היום.

(1) גרטה תונברג היא אקטיביסטית צעירה ממוצא שוודי שפועלת כדי לעצור את ההתחממות העולמית ואת שינוי האקלים. היא התפרסמה באוגוסט 2018 לאחר שהפגינה סמוך לבניין הפרלמנט השוודי ודרשה שינקטו צעדים של ממש למניעת משבר האקלים.

(2) מלאלה יוספזאי היא צעירה ממוצא פקיסטני הידועה בזכות פעילותה למען זכויות נשים. בשנת 2014 קיבלה מלאלה יוספזאי פרס נובל לשלום.

(3) ספרינט – בעברית: מאוץ. ריצה קצרה במהירות מרבית.

מעובד על פי פינק, ר' (נובמבר, 2020). איך לדבר עם ילדים על אקטיביזם. **הארץ**. אוחזר מ־ haaretz.co.il.

מאמר 3

אקטיביזם של נוער לקידום זכויות האדם

נעמי יוספסברג

א לימוד של סוגיה חברתית שאינו מוביל לפעולה הוא לימוד חסר טעם, לכן עלינו לשאוף להניע את הנוער לאקטיביזם חברתי. אין לנו מתכון להצלחה בחינוך לאקטיביזם חברתי, אולם אפשר להציע שתי דרכים, שנמצאו יעילות כדי לעורר בני נוער לפעול למען החברה.

ב שמיעת סיפורי פעולה של בני נוער בני אותו הגיל יכולה להועיל בחינוך בני נוער לאקטיביזם. מורים לא יצליחו לשכנע בני נוער לפעול כמו שיעשו זאת נער או נערה שפעלו, הצליחו וסיפרו על כך לבני גילם. בדרך זו בני הנוער פוגשים דוגמאות לחיקוי ומקבלים רעיונות לפעולה. בני הנוער שהתנסו בפעילות חברתית יעידו שאפשר לפעול למען הזולת ולמען החברה, גם אם עסוקים בחוגים, במשחקי מחשב, ובבילויים עם חברים.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ג למידה על הפרות של זכויות האדם – בסביבה הקרובה והרחוקה – היא דרך נוספת להניע לפעולה חברתית. בסוף הלימוד חייב להיות גם תכנון לפעולה: "למדתי ש... ואני יכול לעשות...".

ד אחד הכלים שאֶפשר להיעזר בו בחינוך בני נוער לאקטיביזם הוא האינטרנט. האינטרנט אינו רק מקור מידע על מצב זכויות האדם בישראל ובעולם, אלא גם כלי תקשורת המניע לפעולה. מומלץ להיעזר באינטרנט כדי לעודד בני נוער לאקטיביזם גם מפני שבדרך כלל הם אוהבים להשתמש בו, ומפני שהוא מאפשר להם לגבש ידע עולם ולקשר אותם עם העולם הרחב.

ה כשמחנכים בני נוער לאקטיביזם חשוב להביא לפניהם את אפשרויות הפעולה השונות. ראשית, צריך להסב את תשומת ליבם לשני סוגי אוכלוסיות שיכולות לשמש יעד לפעולה: האוכלוסייה שהם שייכים אליה ו"שאר העולם". ייתכן שהנער או הנערה באים מסביבה הסובלת מפגיעה בזכות כלשהי מזכויות האדם, והם ירצו לפעול כדי לקדם את מימוש הזכות בעבור האוכלוסייה שהם שייכים אליה. אך ייתכן גם שהנער או הנערה ירגישו שהם רוצים לפעול למען מה שמכונה "תיקון עולם", בעבור רווחת ציבור מוחלש שהם לא חלק ממנו.

ו שנית, חשוב שבני הנוער יֵדעו שיש שני סוגי פעילויות למען קידום זכויות אדם: פעילות שמטרתה להניע את שלטונות המדינה לקיים את חובתם לקידום זכויות של אוכלוסיות מסוימות ופעילות שמטרתה למלא את החלל שנוצר במקרים שרשויות המדינה אינן מקיימות את מלוא הזכויות של אוכלוסיות מסוימות. אפשר להדגים זאת באמצעות זכות האדם למזון. בני הנוער יכולים לבחור להצטרף לאחד מארגוני הצדקה המספקים מזון למי שאין ידו משׂגת, או לפעול כדי שהמדינה תמלא את חובתה שאיש לא יהיה רעב ללחם במדינה.

ז שלישית, יש להציג לבני הנוער ארבעה מעגלים של פעולה – מן הקרוב אל הרחוק – הכיתה, בית הספר או המשפחה; הקהילה או השכונה של בני הנוער; המדינה שבני הנוער חיים בה והמעגל הבין־לאומי, כלומר, פעולה למען זכויות האדם בארצות אחרות.

ח במעגל הראשון אפשר למשל להתחיל את תכנון הפעולה בעריכת סקר של מצב זכויות האדם בבית הספר. במעגל השני אפשר להפגיש בין בני הנוער לבין קהילות מוחלשות שזכויותיהן נפגעות ולבחון איתן במשותף דרכים לשיפור מצבן. במעגל השלישי אפשר לעיין בדוח האגודה לזכויות האזרח בישראל, המתפרסם בכל שנה, לחקור סוגיה כלשהי בו, ולהציע פעולה לקידום זכות מסוימת שנפגעת. הפעולה יכולה להיות החתמה על עצומה, כתיבת מכתבים למוסדות המדינה וכדומה. במעגל הרביעי אפשר להיכנס לאתרי האינטרנט של ארגוני נוער ולהתרשם מפעולות של בני נוער המקדמים זכויות אדם בעולם. הפעילויות של ארגוני הנוער הללו רבות ומגוונות, למשל סיוע לילדים ולנוער שנמנעו מהם חינוך, טיפול רפואי או מזון; מחאה נגד עבדות ילדים במדינות שונות; עזרה לילדים שחיים באזורי מלחמה ועוד. ארגונים אלה יכולים להיות השראה לפעולה, אך הם יכולים להיות גם כתובת להצטרפות.

ט מומלץ לאפשר לבני הנוער להקדיש זמן לבחירת צירוף אפשרויות הפעולה שמדבר אל ליבם – בקרב איזו אוכלוסייה לפעול; איזה סוג של פעולה; והיכן לפעול. מתן אפשרות הבחירה לבני הנוער עשוי להגביר את המוטיבציה שלהם לפעולה.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

מעובד על פי יוספסברג, נ' (דצמבר, 2003). אקטיביזם של נוער לקידום זכויות האדם. **הסדנא – מרחב חינוכי לדמוקרטיה וזכויות אדם.** אוחזר מ־ education.acri.org.il.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon